

Ніна Сергіївна Голубкова

(до 75-річчя з дня народження)

Ніна Сергіївна Голубкова – відомий ліхенолог, доктор біологічних наук, професор, заслужений діяч науки РФ, лауреат медалі ім. Ахаріуса, впродовж останніх десяти років є визнаним лідером російських ліхенологів.

Народилась Ніна Сергіївна 28 січня 1932 року у Ленінграді, в 1955 р. закінчила кафедру нижчих рослин Ленінградського університету, а в 1958 р. – аспірантуру Ботанічного інституту ім. В.Л. Комарова РАН. З цього часу діяльність Ніни Сергіївни нерозривно пов'язана з цією найбільшою ботанічною установою Росії, де вона пройшла шлях від молодшого наукового співробітника до завідуючої лабораторією ліхенології та бріології.

Під керівництвом В.П. Савича Ніна Сергіївна у 1962 році успішно захистила кандидатську дисертацію «Флора лишайників Московской области». Суттєвим внеском у розвиток теоретичних питань ліхенології стала її докторська дисертація «Флорогенетический анализ лишайников Монголии», яка була захищена у 1983 році. В 1991 році Н.С. Голубковій було присвоєне звання професора.

Без сумніву найбільшим внеском Ніни Сергіївни до світової науки є результати флористико-систематичного вивчення лишайників різних регіонів світу та критичної ревізії цілої низки таксонів лишайників. Найпершим її великим досягненням було видання «Определителя лишайников средней полосы Европейской части СССР» (Голубкова 1966), яке не втратило актуальності і сьогодні.

Ніна Сергіївна опрацювала великі колекції лишайників з Антарктиди, що були зібрані в ході перших радянських експедицій. Результатом дослідження стали описані нові для науки таксони – *Caloplaca nigrescens* Savicz & N.S. Golubk. та *Physcia caesioides* N.S. Golubk. & Savicz. Багато уваги Ніна Сергіївна приділяла лишайникам з високогірних районів Паміру. Завдяки цьому було описано більше десятка нових для науки видів лишайників: *Acarospora flava* N.S. Golubk., *A. frigidodeserticola* N.S. Golubk., *A. gyrosa* N.S. Golubk., *Catapyrenium altimontanum* N.S. Golubk., *Dermatocarpon pamiricum* N.S. Golubk. (сучасна назва *Catapyrenium pamiricum* (N.S. Golubk.) Kudratov), *Gonohymenia reophila* N.S. Golubk., *Leptogium fruticosum* N.S. Golubk., *Polyblastia intermedioides* N.S. Golubk., *Sporastatia subasiatica* N.S. Golubk., *Squamarina pamirica* N.S. Golubk., *Staurothele aquatica* N.S. Golubk.

Важливим для розвитку ліхенології є цикл публікацій щодо узагальнення та аналізу видового різноманіття лишайників Монголії. Ніна Сергіївна підготувала дві монографії «Конспект флоры лишайников Монгольской Народной Республики» (Голубкова 1981) та «Анализ лишенофлоры лишайников Монголии» (Голубкова 1983). Нею також описано з Монголії новий для науки вид *Toninia gobica* N.S. Golubk. та внутрішньовидові таксони лишайників.

Цінним є вклад Ніни Сергіївни у проведення ревізії різних таксономічних груп. Вона монографічно опрацювала важку для визначення групу лишайників, що було відображено у монографії «Лишайники семейства Acarosporaceae Zahlbr. в СССР» (Голубкова 1988), в якій вона зі співавторами описує нові для науки таксони *Biatorella contigua* N.S. Golubk. & Piin, *Acarospora putoranica* N.S. Golubk. & Zhurb., *Strangospora selengensis* Makryi & N.S. Golubk. тощо.

Одним з найбільших досягнень у напрямку підготовки визначників слід назвати «Определитель лишайников СССР» та його продовження «Определитель лишайников России», що було започатковане такими визнаними фахівцями як В.П. Савич,

К.А. Рассадина, А.М. Окснер, М.Ф. Макаревич, і яке було завершено завдяки наполегливості, організаторським та редакторським здібностям Ніни Сергіївни.

Розвиваючи ідеї О.О. Єленкіна про природу лишайникового симбіозу та еволюції структур лишайникової слані, вона на прикладі ліхенофлор Антарктиди та Монголії запропонувала оригінальну систему біоморфологічних форм лишайників, що є важливим внеском до теорії ліхенології.

Багато уваги Ніна Сергіївна приділяє проблемам екології та географії лишайників, вона особисто провела експедиції в різні регіони, такі як центральна частина Європейської Росії, Памір (1964-66 рр.), Монголія (1970-1974 рр.), російський Далекий Схід (1990 та 1997 рр.), Китай (1994 р.) тощо.

Широко відомою є науково-організаційна діяльність Ніни Сергіївни, з 1983 р. вона була незмінним вченим секретарем Всесоюзного, потім Російського ботанічного товариства, членом Президії та Ради товариства, а в даний момент є віце-президентом товариства. Ніна Сергіївна вражає своєю працездатністю у зв'язку з її величезною редакторською роботою щодо підготовки впродовж останніх двадцяти років збірників «Новости систематики низших растений».

Визнання її наукових результатів в світі виявилось в тому, що вона є закордонним членом Британського ліхенологічного товариства, членом Міжнародної ліхенологічної асоціації та нагороджена медаллю Ахаріуса. На честь Н.С. Голубкової названі нові таксони лишайників *Chaenothecopsis golubkovae* Tibell & Titov та *Catillaria golubkovae* Kotlov.

Вона завжди з вдячністю згадує своїх вчителів – А.Л. Тахтаджяна, Н.А. Наумова, О.Ф. Флоровську, а також лекції І.Х. Блюменталю, В.С. Борецької, В.К. Василевської. Вплив на її становлення як фахівця мали В.П. Савич, К.А. Рассадина та А.М. Окснер. Ніна Сергіївна намагається прищепити дану наступність поколінь своїм численним учням.

Ніна Сергіївна – прекрасний вчитель, що уміє і любить передавати свої власні знання іншим. Під її керівництвом захищено 23 кандидатські та три докторські роботи. Десятки її аспірантів, пошукувачів та докторантів успішно працюють у різних наукових установах Росії та інших країнах. Всі ліхенологи Росії, а також суміжних країн знають, що якщо дослідник або початківець виявив інтерес до систематичних досліджень, Ніна Сергіївна завжди намагається всіляко допомогти навіть відкладаючи свої власні поточні справи. Для всіх, хто сьогодні працює поряд з Ніною Сергіївною, вона перш за все є мудрим наставником, життя і праці якого є взірцем служіння науці.

Українські ліхенологи щиро вдячні Ніні Сергіївні за допомогу та участь у підготовці чергового випуску другого тому «Флори лишайників України» (Окснер, 1993), за велику допомогу та співпрацю у підготовці дев'ятого випуску «Определителя лишайников России», а також за постійну дружню підтримку, численні доброзичливі рецензії та відгуки, інтерес та цінні поради щодо планування та проведення флористико-таксономічних досліджень лишайників Євразії.

Сердечно вітаючи Ніну Сергіївну з ювілейною датою українські ліхенологи та бріологи приєднуються до вітань її учнів та колег і бажають міцного здоров'я, всіляких гараздів та нових творчих злетів.

С.Я. Кондратюк, О.Є. Ходосовцев, М.Ф. Бойко